

Luomunaudanlihan tuotannon lisääminen kangertelee

ARTO HUUSKONEN, MTT

Luomulihan kysyntä on viime aikoina jatkuvasti kasvanut. Kysyntään ei kuitenkaan pystytä Suomessa vastaamaan, sillä nykyiset luomulihan tuotantomäärämme ovat häviävän pieniä. Niinpä luomukotieläinten määrää pitäisi nopeasti pystyä lisäämään, jotta luomutuotanto voisi uskottavasti jatkua maassamme.

Suurella osalla luomupelloistamme tuotetaan eläinten rehuja. Luomupeltoalasta noin 40 prosenttia on nurmea, ja rehuviljojen osuus peltoalasta on noin kolmannes. Vaikka luomutuotannossa olevista maataloista lähes puolella on kotieläimiä, löytyy luomukotieläintuotteita markkinoilta kuitenkin vain vähän. Tämä johtuu siitä, että ainoastaan viidesosa kotieläimiä omistavista luomutiloista on siirtynyt peltoviljelynsä lisäksi myös kotieläintuotantonsa luomuun. Tällaiseen menettelyyn löytyy useita syitä, ja niistä osaa käsitellään tässä artikkelissa.

Luomutuotannossa eläin tarvitsee runsaammin kasvatustilaa kuin tavanomaisessa tuotannossa. Niinpä kotieläinten siirtäminen luomutuotantoon johtaakin helposti tuotantorakennusten saneeraukseen. Vaatimusten mukaiseksi korjattuun tuotantorakennukseen sopii useassa tapauksessa aiempaa vähemmän eläimiä, mikä ei investoinnin tuottavuuden kannalta houkuttele viljelijöitä. Luomuun sopimattomat tuotantorakennukset ovat kuitenkin vain yksi syy, joka estää luomukotieläintuotannon lisääntymistä.

Luomusäännöt pulmallisia

Vuoden 2000 elokuussa tulivat voimaan EU:n uudet luonnonmukaisen kotieläintuotannon säännöt. Ne toivat mukanaan uusia vaatimuksia myös luomunaudanlihan tuottamiselle. Osa uusista säännöistä soveltuu varsin hankalasti Suomen olosuhteisiin ja tuotantomenetelmiin. Hankalia ovat esimerkiksi vaatimukset vasikoiden kolmen kuukauden maitojuotosta, lihanautojen ulkoilusta ja eläinten alkuperästä.

Vasikoiden juotto toteutetaan meillä yleensä niin, että maito korvataan ternimaitokauden jälkeen teollisella juomarehulla. Tavallisesti juotto lopetetaan vasikan ehdittyä noin kahden kuukauden ikään. Juoton pitkittäminen voi kuitenkin olla eläimen hyvinvoinnin kannalta jopa arveluttavaa, ellei

juottokauden ruokintaa suunnitella niin, että se helpottaa vasikan yksimahaisen ruoansulatuksen muuttumista märehitjän ruoansulatukseksi. Käytännössä tämä tarkoittaa juoma-annoksen määrän rajoittamista, jotta eläin oppii syömään myös väki- ja karkearehuja. Muutoin juoton aikana hyvin kasvaneet vasikat voivat sairastua vieroitusvaiheessa ja laihtuvat nopeasti. Tällöin pitkä maitojuotto ei tehostakaan vasikoiden kasvua.

Teollisen juomarehun korvaaminen maidolla ja juottokauden pidentäminen kuukaudella aiheuttavat rehujen hintasuhteiden takia ylimääräisen kustannuksen, elleivät maidolla ruokitut vasikat kasva tuntuvasti paremmin kuin juomarehulla ruokitut kumppaninsa. MTT:n Ruukissa sijaitsevilla Pohjois-Pohjanmaan tutkimusasemalla tehdyssä vasikoiden juottokokeessa havaittiin, että pitkitetty juotto kasvatti juottokauden aikaisen rehukustannuksen kolminkertaiseksi.

Eläimet ulos ympäri vuoden

Uusien tuotantosääntöjen mukaan luomunautojen tulee päästä ulkoilemaan ympäri vuoden. Tämän lisäksi kaikkien nautojen tulee päästä laidunkaudella päivittäin laitumelle. Yli vuoden ikäisten sonnien osalta laiduntamisvaatimuksesta voidaan kuitenkin poiketa siten, että niiden tulee päästä vähintään ulkotarhaan tai jaloittelualueelle. Ulospääsy täytyy järjestää pääsääntöisesti aina, kun se on eläimen fyysisen tilan, sääolosuhteiden tai maaperän kunnon puolesta mahdollista. Lihantuotantoon käytettäviä nautoja voidaan kuitenkin pitää sisällä loppulihotusvaiheen ajan. Niitä saa pitää sisällä enintään viidesosan eläimen elinajasta ja enimmillään kolme kuukautta.

MTT:n Pohjois-Pohjanmaan tutkimusaseman ja Oulun Maaseutukeskuksen yhteisessä kehittämishankkeessa tutkittiin nautojen ympärivuotista ulkokasvatusta. Se on yksi vaihtoehto luoda luomutuotantosäännösten mukaiset kasvatusolosuhteet lihanautoille. Se kuitenkin edellyttää, että ulos jätetyille eläimille varataan pinta-alaltaan laaja, osittain metsäinen tarha-alue. Säänsuojaksi rakennetaan kevytrakenteinen eläinsuoja, jossa on kuivitettu makuualue. Lisäksi ympärivuotisessa ulkokasvatuksessa eläimillä on oltava riittävästi sulaa juomavettä ja syömäkelpoista rehua myös pakkaskausina.

Tulosten mukaan lihanaudat sopeutuvat hyvin ympärivuotiseen ulkotarhakasvatukseen myös Suomen olosuhteissa. Lämpimässä tai kylmässä tuotantoympäristössä kasvaneiden eläinten kasvussa tai rehun kulutuksessa ei nimittäin ollut oleellisia eroja. Onnistuessaan ympärivuotinen ulkokasvatus onkin eläinten luonnonmukainen tuotantomuoto, joka takaa niille mahdollisuuden vapaaseen liikkumiseen ja sosiaaliseen kanssakäymiseen. Kylmät tuotanto-olosuhteet ja ajoittain hyvinkin nopeasti muuttuva säätila edellyttävät kuitenkin viljelijältä erityistä vastuuta eläinten hoidosta ja tarkkailusta. Ulkona ilman laatu on

parempi kuin lämpimissä tuotantotiloissa, joten rehu- ja kuivikepölyongelmat vähenevät ulkokasvatuksessa.

Ympäristövaikutukset huomioitava

Yksi ympärivuotisen ulkokasvatuksen ongelmia on ympäristölle aiheutuva ravinnekuormitus. Kasvatusmalli kuormittaa ympäristöä sekä mekaanisen kulumisen että eläinten ulosteiden ja rehujätteen tuottaman kuormituksen kautta. Eläimet tallovat ja tiivistävät tarhan maaperän pintakerrosta niin, että se läpäisee huonosti vettä. Tämän seurauksena maaperästä häviää runsaasti ravinteita pintavalumien mukana.

Varsinkin jos eläimiä kasvatetaan ulkona lähellä vesistöjä, täytyy olla erittäin huolellinen valumavesien kanssa. Ulkotarhaa ei pidä sijoittaa laskuojan varteen, eikä vesistöön viettävään rinteeseen. Lisäksi tarhan eläintiheyden tulisi olla suhteellisen pieni. Jos tilalla kasvatetaan paljon nautoja, on tiivispohjaisella jaloittelutarhalla varustettu pihatto ulkotarhaa ympäristöystävällisempi vaihtoehto. Tiivispohjaiselta jaloittelutarhalla likavedet voidaan nimittäin johtaa keräilykaivoon.

Eläinten alkuperävaatimus

Luomutuotannossa eläinten tulee olla peräisin luonnonmukaisesta tuotannosta, ja luomutuotantosääntöjä tulee noudattaa koko niiden eliniän ajan. Poikkeuksena on luomutuotantoon siirtyminen, jolloin eläimet ovat siirtymäajan jälkeen luomukelpoisia. Lisäksi eläimiä voi hankkia tavanomaisesta tuotannosta luomuun poikkeuksellisissa olosuhteissa, jolloin eläinten kuolleisuus on ollut suuri ja jalostuseläimiksi, jos sopivia luonnonmukaisesti tuotettuja eläimiä ei ole saatavilla. Siirtymäkaudella eli 31. joulukuuta 2003 asti on myös mahdollista hankkia eläimiä tavanomaisesta tuotannosta muodostettaessa laumaa ensimmäistä kertaa. Kaikkiin edellä mainittuihin poikkeuksiin tarvitaan lupa TE-keskuksen maaseutuosastolta.

Miltä näyttää luomunaudanlihan tuotannon tulevaisuus? Uusien luomutuotannon sääntöjen mukainen luomunaudanlihantuotanto onnistuu parhaiten emolehmätiloilla ja yhdistelmätiloilla, jotka tuottavat sekä maitoa että naudanlihaa. Sen sijaan välitysvasikoihin perustuvaa tuotantoa on huomattavasti hankalampaa toteuttaa asetusten mukaisesti. Välitysvasikkatilojen osuus on luomunaudanlihantuotantoa harjoittavista tiloista suhteellisen pieni. Nämä tilat vaikuttavat nykyisiin luomulihantuotantomääriin kuitenkin merkittävästi, koska niiden yksikkökoot ovat muita naudanlihatuotantotiloja suuremmat.

Suomessa kasvatetaan melko vähän luomueläimiä. Tämä vaikeuttaa myös tulevaisuudessa luomukotieläintuotteiden tuotantoa, koska luomussa eläinten tulee olla pääsääntöisesti luomueläinten jälkeläisiä. Jotta luomukotieläintuotteita

saataisiin runsaammin markkinoille, täytyisi luomukotieläintuotannon suhteellisen kannattavuuden parantua. Sen mahdollistuisi lopputuotteista saatava parempi hinta tai erillinen luomukotieläintuotannon tuotantotuki. Lisäksi täytyisi löytää keinoja, joilla voitaisiin välttää Suomen olosuhteisiin sopimattomista säännöistä aiheutuvat lisäkustannukset.

Lisätietoja: Koetoiminta ja käytäntö 2/2001: 5 sähköposti arto.huuskonen@mtt.fi puhelin (08) 2708 4504.